

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΕΞΙΚΟΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΦΗΤΗΡΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

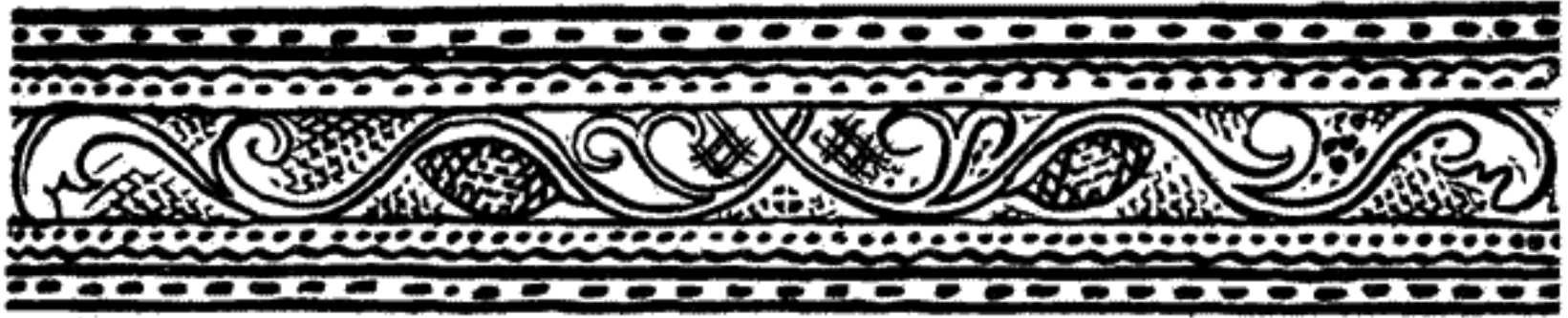
ΤΟΜΟΣ ΕΞΗΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1957

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Δ. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*

ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ : Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

Γ') Διαιρείται τὸ οὐσιαστικὸν σὲ οὐσιαστικὰ σχετικὰ, ἢ ἀσχετὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι τρεῖς συζυγίαις.

1. Τὰ ἀπολελυμένα* τέτοια εἶναι ὅλα τὰ εἰρημένα ὀνόματα, καθὸ σημαίνουν οὐσία, καὶ δὲν ἀποβλέπουν σὲ τίποτε ἄλλο.
τὰ [ὡς] πρὸς τι, πατήρ, υἱός, δοῦλος, δεσπότης· αὐτὰ ξεχωριστὰ ἀπ' τὴν οὐσία προσσημαίνουν καὶ σχέσι.
2. Τὰ ὁμώνυμα* τὰ ὁποῖα εἶναι ὅταν ἓνα ὄνομα δηλῇ δυὸ διάφορα πράγματα· π.χ.: κριάρι τὸ πρόβατο καὶ κριάρι τὸ ἐργαλεῖο.
τὰ συνώνυμα* τὰ ὁποῖα εἶναι ὅταν δυὸ ὀνόματα σημαίνουν ἓνα πρᾶγμα· π.χ.: πόρτα καὶ θύρα δηλοῦν τὸ αὐτό.
3. Τὰ θεματικά ὀνόματα* λατρός ἀπὸ τὸ λατρεύω, μουσικός ἀπὸ τὸ μοῦσα· ἤγουν ἐκεῖνα ἃ ποῦ ἔχουν τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ θέμα κ' ἐτυμολογία τῆς διαλέκτου.
τὰ πεποιημένα* τὰ ὁποῖα γένονται κατὰ μίμησιν τῶν ἤχων· π.χ.: τζιντζιρας· ὡσάν ὁποῦ ἔγινε τοῦτο ἀπτόν ἤχο ἃ ποῦ κάμνουν ἢ φτερούγαις τοῦ τέττιγα.

3. Ὅλα τὰ ὀνόματα ποῦ σημαίνουν τὰ καθ' ἕκαστα εἶναι κύρια· κ' ἐκεῖνα ποῦ δηλοῦν οὐσία κοινή, εἶναι προσηγορικά· ἢ λέξι θεός στὸν ἑλληνισμό εἶν' προσηγορικό, σ' ἡμᾶς ὁμοίως εἶν' οὐσιαστικό, ἢ (ὡς εἰπεῖν) ὑπερουσιαστικό.

4. Ὅμοίως τὰ οὐσιαστικὰ κατ' ἀφαίρεσιν διαιροῦνται σὲ τρία :

Α') μεταφυσικά* τὰ ὁποῖα κατὰ τῆς λέξεως ἀπτῆς ὁποῖαις παράγονται, σημαίνουν πρᾶγμα καὶ ὄν μεταφυσικό· ἢ σημαίνουν ἐνέργεια, ἢ πάθος, ἢ οὐδετερότητα· αὐτὰ εἶναι δυὸ λογιά :

1. τὸ πρᾶγμα, ἤγουν μῖσος (ἐνεργητικό), θάρμος (παθητικό), ἀσπράδα (οὐδέτερο).
2. ἡ ἐνέργεια, τὸ πάθος, ἢ ἡ οὐδετερότητα, ἢτοι ἀσπρισμα (ἐνεργητικό), θάρσιμο (παθητικό), ζῶη (οὐδέτερο).

Β') Τὰ τεχνικά κ' ἐπιστημονικά ὀνόματα, κ' αὐτὰ εἶν' δυὸ λογιά :

1. τὰ ὡς ποιητικά· μουσική, ποιητική, στιχουργική.
2. τὰ ὡς ἀποτελεσματικά· μέλος, δράμα, στίχος.

Γ') Τὰ σχετικὰ ἢ τὰ ἀσχετὰ· κ' αὐτὰ εἶναι τρεῖς συζυγίαις :

1. Τὰ ἀπολελυμένα* ὅλα τὰ εἰρημένα ὀνόματα·
τὰ ὡς πρὸς τι· νύχτα, μέρα, φῶς, σκότος.
2. Τὰ ὁμώνυμα* θξύτητα, λέγει· ἔχ' ἓνα πρᾶγμα ποῦ εἶναι σουγλερό· λέγεται κ' θξύτητα νᾶχη μιὰ φωνή ποῦ εἶναι λεπτή.
τὰ συνώνυμα· πονηριά καὶ μαργελιά σημαίνουν τὸ αὐτό.
3. Τὰ θεματικά· φωνή ἀπὸ τὸ φωνάζω·
τὰ πεποιημένα· χουχουλητό.

2. Ἐπίθετο

1. Ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἄλλο ἄν κατὰ σημασίαν, κ' ἄλλο κατὰ φωνήν· κατὰ σημασίαν εἶναι τὰ κύρια, τὰ προσηγορικά καὶ τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ οὐσιαστικά κατ' ἀφαίρεσιν,

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος.

διὰ τὰ ὁποῖα ἐσυντύχαμε ἤδη· εἶναι κατὰ σημασίαν καὶ τὸ ἐπίθετο, τὸ ὁποῖο σημαίνει τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, ἦτοι ἢ λέγεται ἄπαντος σ' ἓνα κύριο, π.χ.: Στέφανος ἀνδρείος, ἢ σ' ἓνα προσηγορικό: ἀνθρώπος σοφός ἢ σ' ἓνα οὐσιαστικό κατ' ἀφαίρεσιν θεῖ' ἀρετῆς.

2. Τὰ κατὰ φωνὴν θεωροῦνται ἢ κατὰ τὸ εἶδος καὶ γένος τους, ἢ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ σχηματισμὸ τους.

3. Κατὰ τὸ εἶδος τὰ ὀνόματα ἢ εἶναι πρωτότυπα ἢ παράγωγα.

4. Τὰ παράγωγα εἶν' ἔξι εἶδη: κτητικό, συγκριτικό, ὑπερθετικό, ὑποκοριστικό, παρώνυμο καὶ ῥηματικό.

α'. Κτητικό εἶν' ἐκεῖνο πού φανερώνει ἄλλουνοῦ κτήσι· π.χ.: ἀνθρωπινὸ σῶμα, πλατωνικὴ θόξα.

β'. Συγκριτικό εἶν' ἐκεῖνο πού λαμβάνεται κατ' ἐπίτασιν κοντὰ σ' ἓνα ἢ σὲ πολλά, συγγενῆ ἢ ἑτερογενῆ· ὁ Ἀχιλλεύς ἦταν ἀνδρείότερος ἀπ' τὸν Αἴαντα.

γ'. Ὑπερθετικό εἶν' ἐκεῖνο πού ἐκλαμβάνεται κατ' ἐπίτασιν καὶ πάντοτε κοντὰ σὲ πολλά ὁμοῖα καὶ συγγενῆ· ὁ Σωκράτης σοφώτατος μέσ' στοὺς Ἕλληνας.

δ'. Ὑποκοριστικό εἶν' ἐκεῖνο πού χωρὶς σύγκρισι δηλοῖ μιὰ ἐλάττωσι ἀπὸ πρωτότυπο ὄνομα· λέγεται τοῦτο ἢ γιὰ χάδι, π.χ.: Στέφανος, Στεφανάκης, ἢ γιὰ καταφρόνιο ἀνθρώπος, ἀνθρωπάκης.

ε'. Παρώνυμο εἶν' ἐκεῖνο πού παράγεται ἀπὸ ὄνομα θεῶν, ἀπὸ τὸ θεός, ὄνομα.

στ'. Ῥηματικό εἶν' ἐκεῖνο πού παράγεται ἀπὸ ῥῆμα νοήμων ἀπὸ τὸ νοῦ ῥῆμα.

5. Γένος εἶν' ἓνα συνάθροισμα ἀπὸ πολλὰ ὁμοῖα ὀνόματα. Τοῦτο γένεται τριχῶς, καὶ ἄλλο λέγεται ἀρσενικό, ἄλλο θηλυκό, ἄλλο οὐδέτερο· τὰ οὐσιαστικά ὀνόματα ἀνάγονται μόνο σ' ἓνα συνάθροισμα ἢ γένος· καὶ εἶναι ἀρσενικά: βασιλεύς, ἢ θηλυκά: βασίλισσα, ἢ οὐδέτερα: διαδήμα· ἀπὸ ἐπίθετα ὁμοῦς τὸ καθ' ἓν ἀνάγεται καὶ στὰ τρία συναθροίσματα ἢ γένη: καλός, καλή, καλό· τόσο τὰ οὐσιαστικά, ὅσο καὶ τὰ ἐπίθετα ἔχουν καθ' ἓνα κατὰ τὸ συνάθροισμα ἢ γένος τους ξεχωριστῆ κατάληξι, ἢ ὁποῖα τὰ χαρακτηρίζει· ἐξαιροῦνται μερικά καὶ λέγουντ' ἐπίκοινα, χήνα τὸ ἀρσενικό καὶ χήνα τὸ θηλυκό.

6. Γιὰ τὸ σχῆμα τῶν ὀνομάτων εἶπαμ' ἐκεῖ πού ἐσυντύχαμε κοινῶς γιὰ τῆς λέξεις· γιὰ τὸ σχηματισμὸ τους ἐκαταστρώσαμε τοὺς τύπους τῶν ὀνομάτων, στὸ ὁποῖο θεωροῦνται δυὸ πράγματα, πτώσι καὶ κλίσι.

7. Πτώσ' εἶναι μεταβολὴ τῶν καταλήξεων σ' ἓνα ὄνομα· στὸ ὁποῖο τέτοιαις μεταβολαῖς στὰ ῥωμαῖκα εἶν' τέσσερεις· πλὴν λέγουνται καταχρηστικῶς πέντε, μιὰ ὀρθὴ καὶ τέσσερεις πλάγιας.

α'. Ἡ πρώτη λέγεται ὀνομαστικὴ καὶ εὐθεῖα, ὅτ' εἶναι κυρίως ὄνομα στὸ ἀπλῶς ῥῆμα πού ἐκφέρει ὀρθῶς καὶ ἀποφασιστικά· Ἀριστοτέλης περιπατεῖ.

β'. Ἀπ' ταῖς πλάγιας ἢ γενικὴ σημαίνει γενεαλογία καὶ κτηματολογία, ὡσὸν ὁποῦ καθὼς λέμε τὸ σπῆτι τοῦ Ἀριστοτέλη, ἔτσι λέμε κ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοτέλη· ὅθεν μποροῦμε αὐτὴ τὴν πτώσι νὰ τὴν ποῦμε καὶ κτητική.

γ'. Ἡ δοτικὴ λέγεται ἔτσι, γιὰτὶ δίδει σὲ ἄλλονα τίποτε· π.χ.: ὁ Γλαῦκος ἔδωκε μαλαματένια ὄπλα στὸ Διομήδη· στὰ ῥωμαῖκα ἢ δοτικὴ λέγεται καταχρηστικῶς, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς πτώσις στὴν κατάληξι (καθὼς ἔπρεπε)· ἀλλὰ γένεται τοῦτο μὲ τὴ βοήθεια τῆς πρόθεσις εἰς.

δ'. Ἡ αἰτιατικὴ ὀνομάστηκε ἔτσι, γιὰτὶ τὴ μεταχειρίζομαστε μάλιστα ὅταν αἰτιολογοῦμε· π.χ.: ὁ Σωκράτης θέλει νὰ παινεῖται γιὰ τὴν ἀρετῆς.

ε'. Ἡ κλητικὴ λέγεται ἔτσι, γιὰτὶ τὴ μεταχειρίζομαστε ὅταν προσκαλοῦμε κἀνένα· π.χ.: Στέφαν' ἔλα, καὶ σ' ἀποθύμησα.

8. Ἡ κλίσι εἶναι γενικῶς στὰ ὀνόματα, ἐκεῖνο πού ἢ πτώσι εἶν' εἰδικῶς στὰ αὐτά, δηλαδὴ στὴν πτώσι θεωροῦμε πόσες κατάληξεις ἔχ' ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα, καὶ στὴν κλίσι πόσαις θεματικαῖς κατάληξες ἔχουν ὄλα τὰ ὀνόματα· βρίσκουμε λοιπὸν τέτοιαις νὰ εἶν' ἑπτὰ κατὰ τὰ τελικὰ φωνήεντα ἢ σύμφωνα, κατὰ τοὺς τόνους ἢ ταῖς συλλαβαῖς καὶ κατὰ τὰ γένη τῶν ὀνομάτων· ἄρα εἶναι καὶ τόσαις κλίσεις αὐτῶν, καθὼς φαίνεται στοὺς τύπους τους.

VII. Ρήμα

1. Τὸ ρῆμα εἶν' ἓνα μέρος τοῦ λόγου, ποῦ κλίνεται σὲ καιροὺς καὶ σὲ πρόσωπα καὶ σημαίν' ἡ ἐνέργεια, π.χ: γράφω, γράφεις, ἔγραψες, ἡ πάθος: γράφουμαι, ἐγράφουμουν, ἡ οὐδετερότητα: ζῶ, ζῆς, ἐζοῦσα, ἐζούσας· καὶ τοῦτο εἶν' ἡ διάθεσι τῶν ρημάτων.

2. Τὸ ρῆμα θεωρεῖται τριχῶς κατὰ τὸ εἶναι, καὶ εἶναι τὰ πρόσωπα· κατὰ τὸν καιρὸ, εἶν' οἱ χρόνοι· κατὰ τὴν ἐνέργεια ἢ τὸ πάθος ἢ τὴν οὐδετερότητα καὶ εἶν' ἡ διάθεσις.

3. Τὰ πρόσωπα εἶναι τρία· πρῶτο ἐκεῖνο ποῦ λαλεῖ (γράφω)· δεύτερο, ἐκεῖνο μετ' ὁποῖον λαλεῖ (γράφεις)· τρίτο, ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο λαλεῖ (γράφει).

4. Ὅθεν τὸ ρῆμα ἢ εἶναι προσωπικὸ ἢ ἀπρόσωπο· τὸ προσωπικὸ εἶναι γράφω, ἀναγινώσκω, τὸ ὁποῖο μετ' ἑνὸς ὀνόμαστικῆς ἢ δηλοῖ αὐτοτελῆ λόγον, Ἀριστοτέλης περιπατεῖ, θέων ζῆ, καὶ λέγεται ἀσύνθετο κατηγορημα· ἢ δὲ σημαίνει τέλειον λόγον, Σωκράτης ἀγαπᾷ, καὶ λέγεται μικρότερο κατηγορημα, μετ' ὁποῖο λείπη τὸ ποῖον ἀγαπᾷ ὁ Σωκράτης.

5. Τὸ ἀπρόσωπο εἶναι (πρέπει, τριάζει)· τὸ ὁποῖο μετ' ἑνὸς πλάγιας πτώσεως σὲ τόπον μιανῆς κάμνει πλάγιον αὐτοτελῆ λόγον: ἐμένα μετ' ἐμεταμέλει, καὶ λέγεται παρασύμβημα· ἢ δὲν κάμνει πλάγιον τέλειον λόγον: ἐμένα μετ' ἐμέλει· καὶ λέγεται μικρότερον παρασύμβημα, μετ' ὁποῖο λείπη τὸ γιὰ ποῖον μετ' ἐμέλει.

6. Οἱ καιροί, ποῦ λέγοντ' ἐλληνικὰ χρόνοι, εἶν' τέσσερις ἀπλοῖ καὶ πολλοὶ σύνθετοι. Ἀπλοῖ εἶν' αὗτοι: ἤγουν α') ὅταν τῆς διάθεσις ποῦ φανερώσῃ τὸ ρῆμα τὴν ἐνεργίαν ἢ πάσχει ἀπ' αὐτήν, ἢ ἀδιαφορεῖ τώρα χωρὶς νὰ λάβῃ τέλος: γράφω, γράφουμαι, ζῶ· αὐτὸν τὸν καιρὸν τὸν λέμ' Ἐνεστῶτα. β') ὅταν τὸ ρῆμα ἐκφαίνει τῆς διάθεσις γιὰ τὸ ἐρχόμενον νὰ μὴ ἔγιν' ἀκόμη: θὰ γράψω, θὰ γραφῶ, θὰ ζήσω· τότες αὐτὸν τὸν καιρὸν τὸν ὀνομάζουμε Μέλλοντα. γ') ὅταν τὸ ρῆμα ἐκφαίνει τῆς διέθεσις στὸ περασμένο καὶ δὲν ἐκφαίνει νὰ πῆρε τέλος τὸ πρᾶγμα σ' αὐτό: ἔγραφα, ἐγράφουμουν, ἐζοῦσα· τότες αὐτὸς ὁ καιρὸς λέγεται Παρατατικός. δ') εἶδὲ τὸ πρᾶγμα ἔλαβε (ναί) τέλος στὸν παρωχημένο καιρὸ, πλὴν ἀπροσδιορίστως: ἔγραφα, ἐγράφτηκα, ἐζῆσα· τότες αὐτὸς ὁ καιρὸς καλεῖται Ἀόριστος.

7. Οἱ σύνθετοι χρόνοι γίνονται, ὅταν τὸ θέλω ἢ ἔχω, δυὸ βοηθητικὰ ρήματα, συνάπτονται μετ' ἑκάστου ἄλλο ρῆμα σ' ἓναν καιρὸν· τοῦτο γένεται δυὸ λογισμῶν, ἤτοι πότε τὸ θέλω ἢ τὸ ἔχω εἶναι προσωπικὰ καὶ ἑκάστου ἄλλο ρῆμα εἶναι ἀπρόσωπο· ἢ πότε τὸ ἀνάπαλιν τὸ θέλω ἢ τὸ ἔχω εἶναι ἀπρόσωπα, καὶ τ' ἄλλα ρήματα εἶναι προσωπικὰ. Λοιπὸν τὸ θέλω γράφει, σχηματίζει ἓναν ἐνεστῶτα ποῦ κλίνει στὸ μέλλον· τὰ ἤθελα γράψῃ, ἤθελα γράφω σημαίνουν ἓναν παρατατικὸν ποῦ κλίνει στὸν ἐνεστῶτα· τὰ ἤθελα γράψῃ, ἤθελε γράφω, σημαίνουν ἓνα παρατατικόν, ποῦ κλίνει στὸν μέλλοντα· τὸ θέλω γράψῃ σημαίνει ἓνα μέλλοντα μετ' ἐπιβουλῆς· τὰ θέλει γράφω, θέλει ἔγραφα, θέλει ἔγραφα, θέλει γράφω, σημαίνουν ὅτι σημαίνουν κ' οἱ ἀνωτέρω σύμθετοι· πλὴν ἄλλοτε τὸ «θέλει» τοῦς σημαίνει τὸ ἴσως μετ' ἑπιβουλῆς, δηλ: ὑποθέτει τὸ πρᾶγμα γιὰ βέβαιον. Τόσοι σχεδὸν χρόνοι εἶναι καὶ στὰ παθητικὰ μετ' αὐτὴν σημασίαν τοῦ θέλει καὶ τῶν λοιπῶν: πλὴν ὅτι ποῦ στὰ παθητικὰ βρίσκονται ἐν ταυτῶ καὶ τὰ δύο προσωπικὰ. π.χ: θέλω γράφουμαι.

8. Ἡ διάθεσις ποῦ λέγονται καὶ γένη, καὶ ἀναλογοῦν τὰ γένη τῶν ὀνομάτων, εἶν' τρεῖς, ἤτοι ἐνεργητικὴ, παθητικὴ καὶ οὐδέτερη. Τὰ ρήματα ἔχοντας δυὸ κατάληξεις εἰς - ω ἢ εἰς - μαι βαρύτερα καὶ περισπώμενα, ἐκεῖνα ποῦ λήγουν εἰς - ω (γράφω) καὶ σχηματίζονται εἰς - μαι (γράφουμαι), λέγοντ' ἐνεργητικά, προσέτι καὶ μεταβατικά. Ἐκεῖνα ὅμως ποῦ λήγουν εἰς - ω (ζῶ) καὶ δὲν σχηματίζονται εἰς - μαι, λέγοντ' οὐδέτερα· γιὰτὶ δὲ σημαίνουν μὴτ' ἐνέργεια μῆτε πάθος· λέγονται προσέτι καὶ ἀμετάβητα· αὐτὰ διαίρουσιν εἰς τέσσαρα: α') ὑπαρκτικὸν εἶμαι· β') αὐτοἐνεργητικόν, πλουτῶ· γ') ὀλοἐνεργητικόν, ἀναβαίνω· δ') αὐτοπαθητικόν εἰς - ω, ἀλγῶ. Ἐκεῖνα πάλε ποῦ λήγουν εἰς - μαι (γράφουμαι) κ' ἐσχηματίζονταν καὶ εἰς - ω (γράφω), ὀνομάζονται παθητικά· ἐκεῖνα ὅμως ποῦ λήγουν εἰς - μαι, καὶ δὲν ἐσχηματίζονταν εἰς - ω, σημαίνουν ἐνέργεια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ σπανιώτατα πάθος, λέγοντ' ἀποθετικά· ἀπ' αὐτὰ ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει ἐνέργεια, λέγεται αὐτοἐνεργητικόν (μάχουμαι), κ' ἐκεῖνο ποῦ σημαίνει πάθος, ὀνομάζεται αὐτοπαθητικόν εἰς - μαι, (γίνουμαι).

9. Ὡς ἐδῶ ἐθεωρήσαμε τὸ ρῆμα κατὰ σημασίαν, τὸ θεωροῦμε στὸ ἐξῆς καὶ κατὰ βούλησιν εἰς ἔγκλισες, καὶ κατὰ φωνὴν εἰς εἶδος, σχῆμα καὶ συζυγίας.

10. Για τὸ εἶδος καὶ σχῆμα τοῦ εἴπαμ' ἐκεῖ 'ποῦ ἐλαλήσαμε κοινῶς γιὰ ταῖς λέξεις· γιὰ τὸ σχῆμα λέμ' ἐδῶ προσέτι, ὅτι θεωρεῖται τὸ ῥῆμα καὶ κατὰ τὸν σχηματισμὸ τοῦ ὁ σχηματισμὸς λοιπὸν θεωρεῖται διχῶς, ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἢ κατὰ τὴν κατάληξιν τῆς λέξης· γιὰ τὴν κατάληξιν τῶν ῥημάτων στῆς διαφοραῖς πτώσεις τοῦ εἶναι κατεστρωμέν' οἱ τύποι τους στὸ ἐτυμολογικόν· ὅθεν ἐδῶ περὶ τούτου δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε ἄλλο, παρὰ πῶς τὰ τρίτα πληθυντικὰ πρόσωπα ἐστινότε ἐφέλκονται ἕνα ἐψιλόν: γράφουν, γράφουνε· στὴν ἀρχὴ πάλε τῶν ῥημάτων θεωρεῖτ' ἐκεῖνο ποῦ λέγεται· αὕξει συλλαβική· τοῦτο εἶναι, ὅταν ἕνα ῥῆμα ἀρχίζοντας ἀπὸ σύμφωνο στὸν ἐνεστώτα (γράφω), τὸ ἴδιο ῥῆμα στὸν παρατατικὸ καὶ στὸν ἀόριστο προσλαμβάν' ἕνα ἐψιλόν μιὰ συλλαβή· Ἐγραφα, Ἐγραφα· ὅταν ὁμοῦς ἀρχίζει τὸ ῥῆμα ἀπὸ φωνῆεν, δὲν ἐπιδέχεται τὴν αὕξει ποῦ στὰ ἑλληνικὰ λέγεται χρονική, δηλ: τὸ α, ε, ο, ποῦ ἤθελ' εἶναι ἀρκτικά στὸν ἐνεστώτα· π.χ: ἀκούω, ἐλπίζω, ὀνομάζω, μένουν ἀτρεπτα στὸν παρατατικὸ καὶ ἀόριστο· τὸ ὁποῖο εἶναι καὶ ἔθος 'Ιώνων· τὸ εχω, εἶχα ἐξαιρεῖται.

11. Συζυγία εἶναι στὰ ῥήματα ἐκεῖνο ποῦ 'ν' ἢ κλίσι στὰ ὀνόματα· μετὰ τὴν συζυγία διακρίνεται ἡ θεματικὴ μορφή ὄλων τῶν ῥημάτων ἀναμεταξύ τους, καθὼς μετὰ τὴν κλίσι ἢ τέτοια μορφή ὄλων τῶν ὀνομάτων ἀνάμεσά τους.

12. Οἱ χρόνοι τῶν ῥημάτων κατὰ τὴν φωνὴν εἶν' ἀναλόγως ἐκεῖνο 'ποῦ 'ν' ἢ πτώσεις στὰ ὀνόματα.

13. 'Ἡ ἔγκλις' εἶναι βούλημα ἢ πάθημα ψυχῆς, ποῦ σημαίνεται μετὰ τὴν φωνή· εἶναι πέντε· ἔγκλισες, κ' ἀπ' ὄλαις ἢ ὀριστικὴ ἔχει τὰ πρωτεῖα, ἢ ὁποῖα λέγεται κ' ἀποφαντικὴ, ὡσάν ὁποῦ ἀποφασιστικὰ διορίζει τὸ βούλημά μας· γράφω, παίζω.

14. 'Ἡ προστακτικὴ' εἶναι μιὰ ἔγκλις, μετὰ τὴν ὁποῖαν προσκαλοῦμε ἢ προστάζουμε ἄλλον σ' ἐκεῖνο ποῦ θέλουμε νὰ κάμη αὐτός· τὸ κάμνομ' αὐτὸ ἢ ἀμέσως λέγωντας σ' ἕνα γράφω, ἢ ἐμμέσως λέγωντας σ' ἕνα τρίτο, ἄς γράφω· σ' αὐτὴν τὴν ἔγκλις τὰ πρωτοπροσωποῦντα νὰ γράφω, ἄς γράφω δὲν εἶναι προστακτικά, ἀλλὰ συμβουλευτικά, γιὰτι μοιάζει νὰ κατάγονται ἀπὸ μιὰ ἔγκλις, ποῦ ἔπρεπε νὰ λέγεται βουλευτικὴ ὄντας ὁμοῦς λειψαῖς καὶ ἡ δύω, πρὸς ἀναπλήρωσιν τους ἀμοιβαῖα ἐνώθησαν σὲ μία.

15. 'Ἡ εὐκτικὴ' ὀνομάζεται ἔτσι, μετὰ τὸ νὰ σημαίνη εὐχή, ὅταν συντάσσεται μετὰ τὸ εὐκτικὸ ἐπίρρημα: ἂν ποτε νὰ γράφω· γένηται πολλαῖς φοραῖς καὶ χωρὶς τὸ ἐπίρρημα, ὅταν λέμε νὰ χαθῆ, νὰ ζήσῃ.

16. 'Ἡ ὑποτακτικὴ' λέγεται ἔτσι, ὅτι δὲν ἔχει σύστασι, ἄ δὲν ἔχη συνδέσμους νὰ προτάττονται ἀπ' αὐτήνα, καὶ νὰ ὑποτάσσεται αὐτῇ σ' ἐκείνους, ἢ γορν διστακτικὸ σύνδεσμο: ἄ γράφω, ἢ ἀποτελεστικούς συνδέσμους: ὁ Σωκράτης περιπατεῖ γιὰ νάναι γερός.

17. Τὰ ἀπαρέμφατα εἶναι ὀνόματα τῶν ῥημάτων· οἱ στωϊκοὶ αὐτὰ μόν' ἔλεγαν ῥήματα, καὶ τὰ ἄλλα ὄλα τὰ ἔλεγαν κατηγορήματα ἢ συμβάματα· στὰ ῥωμαϊκά τὰ ἀπαρέμφατα ἔχουν πρόσωπα καὶ ἀριθμούς, νὰ γράφω, νὰ γράφης, νὰ γράφῃ· τὰ ἀπαρέμφατα δέχονται καὶ ἄρθρα: ἀπὸ τὸ νὰ φιλοσοφῆ τινὰς δὲν εἶν' ἡδύτερο πρᾶγμα.

VIII Μετοχή

1. 'Ἡ μετοχὴ' στὰ ῥωμαϊκά εἶν' ἕνα μέρος λόγου, 'ποῦ στὰ εἰς - ω λήγοντα ῥήματα εἶν' ἀκλιτο καὶ τριγενές: γράφοντας· μ' ὄλον τοῦτο ἔχει χρόνον ἐνεστώτα ἢ παρατατικόν, καὶ διάθεσι ἐνεργητικὴ ἢ οὐδέτερη.

2. 'Ἡ μετοχὴ' στὰ εἰς - μαι λήγοντα ῥήματα ἔχει πτώσεις καὶ γενη τρία: γραμμένος, γραμμένη, γραμμένο· καὶ μ' ὄλον ποῦ μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πῶς αὐτὰ ἔχουν ἐνεστώτα ἢ παρατατικὸν χρόνον, μ' ὄλον τοῦτο μοιάζουν παραπάνου ἐπίθετα, παρὰ μετοχαῖς μετὰ χρόνον· διὰ τοῦτο εἰς τὴν παθητικὴν μετοχὴν πρὸς ἐπίτασιν ἐσυνάψαμεν καὶ τὴν ὑπαρκτικὴν, ὄντας γραμμένος, ὄντας γραμμένη, ὄντας γραμμένο.

IX Ἄρθρο

Τὸ ἄρθρο εἶν' ἕνα μέρος λόγου ποῦ κλίνεται κ' ὁποῦ προηγεῖται στὰ ὀνόματα, δ, ἡ, τό. Τοῦτο ἐνθυμίζει ἕνα προεγνωσμένο πρᾶγμα ἢ πρόσωπο· δηλαδὴ λέγωντας κανεὶς ἄνθρωπος ἦρθε, ὁμοῦ διδλίο, δὲν εἶναι γνωστὸ ποῖον ἄνθρωπο λέγει νὰ ἦρθε ἢ τί βί-

βλίο νά τόν δοθῆ· ἄν πῆ ὅμως ὁ ἄνθρωπος, δόμῃ τὸ βιβλίο, φανερώνει πῶς ἐννοεῖ ἕναν γνωστὸ ἄνθρωπο, ἢ ἕνα γνωστὸ βιβλίο· κ' αὐτὸ σημαίνει ἐκεῖνο 'πού λέν' κοινοτέρως, ὅτι τὰ ἄρθρα εἰν' δεύτερης εἴδους δηλωτικά.

Χ Ἀντωνυμία

1. Ἡ ἀντωνυμία εἰν' ἕνα μέρος τοῦ λόγου, 'πού καθὼς καὶ τ' ὄνομά του τὸ φανερώνει, λαμβάνεται ἀντὶς ὄνομα· ὡσαν ὅπου μὴν ἔχοντας τὰ ὄνόματα πρῶτο καὶ δεύτερο πρόσωπο γιὰ τὰ ῥήματα, αὕτῃ γιὰ νά γέν' ὁ λόγος αὐτοτελής, τ' ἀναπληροῖ· ἐγὼ γράφω, εὐὸ γράφεις, ἐκεῖνος γράφει.

2. Ἡ ἀντωνυμία διαιρεῖται σὲ πρωτότυπη καὶ σὲ παράγωγη· ἢ ἄλλ' εἶναι τέλεια (ἐμένα γράφει), κ' ἄλλη ὄχι τέλεια (μὲ γράφει)· ἄλλη πάλ' εἰν' αὐτοπαθητικὴ ἢ ἰδιοπαθητικὴ (τόν ἐαυτό μου) κ' ἄλλη ἑτεροπαθητικὴ (ἐμένα).

3. Ἡ πρωτότυπαις λοιπὸν ἔχουν χαρακτηριστικὸ τὸ νά λέγονται στὸν τόπο μόνε τῶν προσώπων· δηλαδὴ ἀντὶς νά εἰπῶ ὁ Δημήτριος ὁ πατέρας σου σὲ νοθετῶ, ἢ ὁ Στέφανος ὁ υἱός μου ἀκούεις τῆς νοθεσίαις μου, λέγω ἐγὼ σὲ νοθετῶ, κ' εὐὸ ἀκούεις τῆς νοθεσίαις μου. Τὸ αὐτὸ χαρακτηρίζει τῆς δεικτικαῖς καὶ σύνθεταῖς· τὴν κτητικὴ ὅμως καὶ τὴν ἀναφορικὴ ταῖς χαρακτηρίζει τὸ νά λέγονται καὶ ἀντὶς γιὰ πρόσωπα καὶ ἀντὶς γιὰ πράγματα· μ' ὄλον τοῦτο πάντα μὲ τριπροσωπία.

4. Ἡ κτητικὴ βάνεται ἀντὶς τὸ κτητικὸ ὄνομα, ὅπου ἐρρέθηκε προλαβόντως, καὶ τὸ ἀναφέρει· δηλαδὴ ὄντας ὁ λόγος γιὰ ἕνα πρόσωπο ἢ γιὰ ἕνα πρᾶγμα, λέγω ὁ δικός μου, τὸ δικό μου, κ' ὄχι ὁ δικός μ' ὁ φίλος, τὸ δικό σου τὸ βιβλίο.

5. Ἡ δεικτικὴ δὲν ἀναφέρει τὰ προηγούμενα ὄνόματα· ἀλλὰ παρασταίνει ἐκεῖνα πού δὲν εἶναι δυνατὸν νά ἐκφρασθοῦν ἀλλιῶς παρὰ μὲ τὸ δειξιμο· δηλαδὴ θέλωντας νά φανερώσουμε πραγματικώτερον ἐκεῖνο πού θέλουμε, δὲ λέμε ὄνομα, δακτυλοδεικτώντας ὅμως λέμε, τοῦτος, τούτη.

6. Ἡ σύνθεταῖς ἀντωνυμιαῖς λέγονται καὶ ἀντανεκλαστικάῖς, ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπο ὄντας ἐνεργοῦν καὶ πάσχον, γυρίζει καὶ ἀντανεκλάται στὸν ἐαυτό του, ἢ σὲ κἀνένα πρᾶγμα τοῦ ἐαυτοῦ του· τοῦτο γένεται διχῶς, ἢ ἀπὸ τὸ πρόσωπο πηγέν' ἢ ἐνεργεια στὸ πρᾶγμα: ἀτός μου σώζω τὰ τοῦ ἐαυτοῦ μου, ἢ ἀπὸ τὸ πρᾶγμα στὸ πρόσωπο: τὰ τοῦ ἐαυτοῦ μου μὲ σώζουν.

ΧΙ Πρόθεσι

Ἡ πρόθεσι εἰν' ἕνα μέρος λόγου πού δὲν κλίνεται· βάνεται ὅμως μπροστὰ σ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ λόγου, καὶ στὸν ἐαυτό του. Τοῦτο γένεται δυὸ λογιῶ, ἢ κατὰ σύνθεσιν, π. χ.: κάτοικος, συγκάτοικος, ἢ κατὰ παράθεσιν: κατὰ θεῶ· τὰ ὅποια λέγονται προσέτι ἐν συνθέσει καὶ ἐν συντάξει· ἢ πρόθεσι στὰ ὄνόματα προηγείται κατὰ σύνθεσιν, καὶ κατὰ παράθεσιν, στὰ ῥήματα ὅμως μόν' κατὰ σύνθεσιν: καταβαίνω, μετανοῶ.

ΧΙΙ Ἐπίρρημα

Τὸ ἐπίρρημα εἰν' ἕνα μέρος λόγου πού δὲν κλίνεται· ὅτι εἶναι τὸ ἐπίθετο στ' ὄνομα, τοῦτο εἶναι τὸ ἐπίρρημα εἰς τὸ ῥῆμα καὶ γιὰ τοῦτο λέγεται ἐπίθετό του· ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐπίρρημα εἰδοποιεῖ τὸ ῥῆμα, καθὼς τὸ ἐπίθετο εἰδοποιεῖ τ' ὄνομα· δηλαδὴ, καθὼς λέμ' ὁ Στέφανος εἰν' ἀξιέραστος, καὶ δίδουμε ποιότητα στὸ Στέφανος ὄνομα, ἔττι λέμ' ὁ Στέφανος σπουδάζει ἐπιμελῶς, καὶ δίδουμ' εἶδος καὶ ποιότητα στὸ σπουδάζει ῥῆμα.

1. Χρόνοι καὶ τρόποι του

Τὰ ἐπίρρηματ' ἀπὸ τῆ σημασία τους καὶ τὸν τρόπον πού εἰδοποιοῦνε τὰ ῥήματα, διαιροῦνται κοινότερον σὲ διαφόρους τρόπους. Ὅθεν ἄλλα προσδιορίζουν καιρὸ στὰ

ρήματα, και για τούτο λέγονται χρονικά· άλλα επιτείνουν τη σημασίαν πού έχει τὸ ῥήμα, και διὰ τούτ' ὀνομάζονται ἐπιτατικά· άλλα προσδιορίζουν τὴ ῥηματικὴ διάθεσιν ὡς ἕναν τόπον, και με τούτο καλοῦνται τοπικά· άλλα φανερώουν τὴν σύγκρισιν ἢ ὑπεροχήν, διὰ τὸ ὁποῖο λέγονται παραθετικά· άλλα δηλοῦν πόσαις φοραῖς ἀκολούθησε τὸ σημαίνον ἀπὸ τὸ ῥήμα, και κάμνουν τὸν τρόπον τοῦ ποσοῦ· άλλα δείχνουν τὴ σημασίαν πού έχει τὸ ῥήμα, νὰ ἔγινε μαζί ἢ χωρὶς, και γιὰ τούτο λέγονται ἀθροιστικά ἢ διαιρετικά· καρομοίως και τ' άλλα.

2. Ἀναφωνήματα

Τὰ ἐπιβήματα πού λέγονται σχετλιασμοῦ, θαυμασμοῦ, ἐκπληξίς, κλήσις, ἀποτροπῆς, ἢ ἄλλα τοιοῦτότροπα, δὲν εἶναι μήτ' ἐπιβήματα, μήτε ἄλλο μέρος τοῦ λόγου ἢ τῆς ἑναρθρῆς φωνῆς μας· ὡσαν ὁποῦ δὲν κάμνουν αὐτὰ ἐκεῖνο πού κάμνουν τὰ ὀχτῶ μέρη τῆς τέτοιας φωνῆς μας, τὸ νὰ φανερώουν δηλ: πολλά μαζί ἕνα πάθημα τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ σημαίνουν με μιὰ λέξιν ἢ με πολλάς (σὰ σὲ μιὰ) ἕνα ὀλόκληρο αἶσθημα και βούλημα ἐκεῖνης· ὅθεν εἶν' αὐτὰ ἕνα ὀνὸν μέρος (ὡς εἰπεῖν) τῆς ἑναρθρῆς μας φωνῆς, πού ἀντιδιαίρεται με τὰ ὀχτῶ τῆς ἑναρθρῆς, και ἴσια ἴσια σὲ τέτοια ἐπιβήματα (ὡς εἶκος) συνίσταται ἢ διάλεκτος τῶν ἀλόγων ζῶων. Μποροῦμε νὰ ὀνομάσομε αὐτὰ τὰ μὸρια ἀναφωνήματα, ὡσαν πού ἐκφέρονται γεγωνοτέρω φωνῇ, και σημαίνουν χαρά, λύπη, ἐκπληξίς, θαυμασμό, κλήσι, ἀποτροπή και τὰ παραπλήσια.

XIII Σύνδεσμος

1. Ὁ σύνδεσμος εἶν' ἕνα μέρος λόγου πού δὲν κλίνεται· δένει ὀμως ἕνα μ' τ' ἄλλο τὰ μέρη τοῦ λόγου με τάξιν και καταλληλότητα, ἦτοι: Ὀνομα με ὀνομα, ὀνομαστικὴ με ὀνομαστικὴ: ὁ φίλτατος Δημητριάδης και ὁ κύρ Πυλαιμένης σπουδάξουν, ἢ πλάγια με πλάγια: γιὰ τὸ φίλτατο Δημητριάδην και τὸν κύρ Πυλαιμένην συντάσσω τὴ γραμματικὴ ἢ ῥήμα με ῥήμα, χρόνον με χρόνον: αὐτοὶ σπουδάξουν και γυμνάξονται στὰ καλά, ἢ ἔγκλισιν με ἔγκλισιν: ἂν πατες νὰ βλεπα γλίγωρα τὸ φίλτατο Δημητριάδην και τὸν κύρ Πυλαιμένην, και νὰ φιλοσοφοῦσα μαζί τους.

2. Οἱ σύνδεσμοι ἀπ' τὴ σημασίαν τους και τὸν τρόπον πού συνδέουν τὸν λόγο, διαίρουνται σὲ διαφόρους τρόπους, ὡσαν ὁποῦ ἄλλοι ὀνὸν συνδέουν τὰ μέρη τοῦ λόγου, και γιὰ τούτο λέγονται συμπλεκτικοί· ἄλλοι διαστέλλοντάς τα τὰ συνδέουν και διὰ τούτ' ὀνομάζονται διαζευκτικοί· ἄλλοι πάλε φανερώωντας τάξιν κ' ἀκολουθίαν, συνάπτουν ὀχι τέλειαις ἔννοιαις, και διὰ τούτο καλοῦνται συναπτικοί· ἄλλοι σημαίνωντας τάξιν κ' ἀκολουθίαν, προσσημαίνουν και ὑπαρξιν, διὰ τὸ ὁποῖ' ὀνομάζονται παρασυναπτικοί· ἄλλοι αἰτιολογοῦν τὰ προειρημένα, ὅθεν καλοῦνται αἰτιολογικοί· ἄλλοι ἑναντιώνονται τὴν προδιαληφθεῖσα πρότασιν, και γιὰ τούτο λέγονται ἑναντιωματικοί· ἄλλοι μπαίνουν σὲ χρῆσιν στῆς ἀπορίας και τῆς ἐρώτησης, λοιπὸν ὀνομάζονται ἀπορηματικοί· ἄλλοι σημαίνωντας δισταγμόν, διαστολήν, μείωσιν, καλοῦνται δυνητικοί, διακριτικοί, ἔλαττωτικοί· τελευταῖον, ἄλλοι δὲν προσθέτουν τίποτε παραπάνου στὸ νόημα, ἀναπληρώωντας πλὴν τὸ κεχηνὸς τοῦ συντακτικοῦ λόγου, λέγονται παραπληρωματικοί.

(Ἀκολουθεῖ)

